



ЭЧТӘЛЕК

БАШ СҮЗ	5
СӘЕД РАЗИНЕҢ КЕРЕШ СҮЗЕ	9

ХӨТБӘЛӘР

1нче хөтбә

Хәзрәте Гали (р. г.) бу хөтбәсендә кеше, күк һәм жир йөзенең яратылышы турында сүз алып бара.....	14
---	----

2нче хөтбә

Хәзрәте Гали (р. г.)нең Сыффиннән кайтканда сөйләгән бу хөтбәсендә пәйгамбәрлеккә хәтле кешеләрнең хәле, пәйгамбәрнең, Әһеле Бәйт һәм башка кешеләрнең сыйфатлары турында сөйләнелә.....	20
--	----

3нче хөтбә

Шыкшыкыя хөтбәсе исеме белән танылган бу хөтбәдә хәзрәте Гали (р. г.)нең хәлифәлек хакында тәнкыйтьчел карашы, ни өчен сабыр иткәне һәм халыкның үзенә ант китерүе турында сөйләнелә.....	22
---	----

4нче хөтбә

Хәзрәте Гали (р. г.) бу хөтбәсен Талһа белән Зөбәер үтерелгәннән соң сөйли.....	25
---	----

5нче хөтбә

Рәсүлүллаһ (с. г. в.) вафатыннан соң хәзрәте Гали (р. г.) янына килеп, хәлифәлегенә тугрылык анты китермәкче булган Габбас белән Әбү Суфиян бине Харбка әйткән сүзе.....	26
--	----

6нчы хөтбә	
Талһа белән Зөбәер хәзрәте Гали (р. г.) гә биргән антларын бозып, Басрага качалар. Хәзрәте Хәсән атасына аларны эзәрлекләргә китмәвен һәм аларга каршы сугышмавын үтенгәч, улына әйткән сүзе.....	27
7нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.) бу хөтбәсендә үзеннән аерылганнарны тәнкыйтьли.....	27
8нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.) бу хөтбәсендә Зөбәерне күз алдында тоты.....	28
9нчы хөтбә	
Жәмәл сугышы вакытында хәзрәте Гали (р. г.) Талһа белән Зөбәерне шулай тәнкыйтьли.....	28
10нчы хөтбә	
Жәмәл сугышының сәбәпләре турында.....	28
11нче хөтбә	
Жәмәл сугышы вакытында улы Мөхәммәд бине Хәнәфиягә гаскәр байрагын биргәндә әйткән сүзләре.....	28
12нче хөтбә	
Жәмәл сугышында жиңеп чыккач бер сәхабәгә әйткән сүзләре..	29
13нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.) Жәмәл сугышында жиңеп, Басраны кулга төшергәч, шәһәр уртасындагы мәчеттә беренче укыткан жомга намазындагы хөтбәсе.....	29
14нче хөтбә	
Басра әһелен тәнкыйтьләп әйткән сүзләре.....	30
15нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.) хәлифәлеге вакытында өченче Госман хәлифәнең хаксыз рәвештә туганнарына биргән игенлекләрне хужаларына кайтарганда әйткән сүзләре.....	30
16нчы хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.)нең Мәдинәдә үзенә ант китергәннән соң халыкка әйткән сүзләре.....	30
17нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.) бу хөтбәсендә лаек булмаганнары хәлдә халыкка хакимлек итәргә теләүчеләр турында шулай ди.....	32



18нче хөтбә	
Бу хөтбәсендә хәзрәте Гали (р. г.) шәригать мәсьәләләрендә үз фикер-карашларына нигезләнеп, бер-берсенә капма-каршы карар чыгаручы фәкыйһләрне (хокук белгечләрен) тәнкыйтьли.....	34
19нчы хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.)нең Куфә шәһәрендә минбәргә чыгып сөйләгән хөтбәсе.....	35
20нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.) бу хөтбәсендә халыкны гафиллектән искәртә.....	36
21нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.) әжәл һәм кыямәт турында болай ди.....	36
22нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.)нең бу хөтбәсе — үзен Госман хәлифәнең үтерүчесе дип игълан иткән Талһа белән Зөбәер кебекләренң ялаларына каршы әйткән сүзләренең берсе.....	37
23нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.) бу хөтбәсендә фәкыйрьләренң байлардан көнләшмәүләре, байларның дә көнләштерерлек кыланмаулары турында үгетли. Моннан тыш якиннар белән күрешү һәм аларга карата игелекле булуның кирәклегенә турында сөйләнелә.....	38
24нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.) бу хөтбәсендә үзе турында: «Сугышта зәгыйфълек күрсәтер», — диючеләргә жавап бирә.....	39
25нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.)нең Могавия гаскәрләренең бер-бер артлы шәһәр басып йөргәнлеген белеп, Йәмәннән вәлилекләрен ташлап качкан Гобәйдулла бине Габбас белән Сәгыйть бине Нимранны күргәч, минбәргә чыгып әйткән сүзләре.....	39
26нчы хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.)нең мәртәтләргә каршы Нәһрәванга таба чыгар алдыннан сөйләгән хөтбәсе.....	41
27нче хөтбә	
Гомеренең ахырларында морад иткән бу хөтбәсендә хәзрәте Гали (р. г.) Могавиягә каршы сугышта сүлпәнлек һәм зәгыйфълек күрсәткән сәхабәләрен тәнкыйтьли.....	41



28нче хөтбә	
Бу хөтбәсендә хәзрәте Гали (р. г.) дөнья тормышының ышанычсызлыгы һәм ахирәт тормышына әзерлек кирәклеген турында сөйли.....	43
29нчы хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.)нең һижриненң 38нче елында хажиларга һөжүм иткән Дәһһак бине Кайска каршы чыгарга икеләнеп торган сәхабәләренә әйткән сүзләре.....	45
30нчы хөтбә	
Госман (р. г.)нең үтерелүенә сәбәп булган нәрсәләр турында әйткән фикере.....	46
31нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.)нең Жәмәл сугышы алдыннан Габдулла бине Габбасны Зөбәер янына жибергәндә әйткән сүзләре.....	46
32нче хөтбә	
Бу хөтбәсендә хәзрәте Гали (р. г.) замана кешеләрен тәнкыйтьли.....	47
33нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.)нең Габдулла бине Габбаска әйткән сүзләре.....	49
34нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.)нең Нәһрәванда харижиләр белән булып алган бәрелешеннән соң, гаскәрләре Куфә шәһәре читендәге Нуһәйлә дигән җирдә сөйләгән хөтбәсе.....	50
35нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.)нең Әмир бине Гасның хәйлә белән Могавияне хәлифәлеккә чыгарганы турында хәбәрен алганнан соң, Сыффиннән кайтышында Нәһрәван вакыйгасы алдыннан халыкка сөйләгән сүзе.....	52
36нчы хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.)нең Нәһрәванда харижиләрне соңгы тапкыр үгетләп әйткән сүзләре.....	53
37нче хөтбә	
Бу хөтбә хәзрәте Гали (р. г.)нең Нәһрәван сугышыннан соң сөйләгән озын хөтбәсенен кыскартылмасы.....	53
38нче хөтбә	
Бу хөтбәсендә хәзрәте Гали (р. г.) «шөбһә»ләргә нигә «шөбһә» диелгән турында сөйли.....	54



39нчы хөтбә

Куфәдәге вәлие Мәлик бине Кәгъби Әрхәби хәзрәте
Гали (р. г.) гә Ногъман бине Бәширнең Могавия боерыгы белән
Гыйрак халкын куркыту өчен ике мең кешеле гаскәре алып
һөжүмгә күчкәннәрен хәбәр иткәч сөйләгән хөтбәсе.....55

40нчы хөтбә

Хәзрәте Гали (р. г.)нең харижиләрнең: «Хөкем итү бары тик
Аллаһка гына хастыр», — диюләре турында әйткән сүзе..... 55

41нче хөтбә

Бу хөтбәсендә хәзрәте Гали (р. г.) тугрылык һәм дәрәслек кебек
сыйфатларны мактый, хәйләкәрлек һәм хыянәтчеллек кебек
сыйфатларны яманлай.....56

42нче хөтбә

Бу хөтбәсендә хәзрәте Гали (р. г.) нәфес теләкләренә иярүнең
һәм озын өмет-хыяллар йөртүнең хәвефе турында сөйли..... 57

43нче хөтбә

Хәзрәте Гали (р. г.)нең Сүриядә оялаган Могавиянең үзенә
тугрылыкка ант бирмәчәген белеп, янына ант алу өчен
жибәрелгән Жәрир бине Габдулла Бәжәлигә һәм янындагы
сәхабәләренә сугышка әзерләнү кирәклеген турында
әйткән сүзләре..... 57

44нче хөтбә

Мәскалә бине Хобәйрә-и Шәйбани, Бәни Нәҗия әсирләрен
сатып алып азат итәм дип алдашып, биш йөз мең дирхәм
бурычын түләмәс өчен Могавия янына качкач, хәзрәте
Гали (р. г.)нең аның турында әйткән сүзләре..... 58

45нче хөтбә

Хәзрәте Гали (р. г.) бу хөтбәсендә дөнъя нигъмәтләре
турында сөйли..... 58

46нчы хөтбә

Хәзрәте Гали (р. г.)нең Могавия белән булачак сугыш алдыннан,
Куфә шәһәре читендәге Нөһәйлә дигән җирдә ат өстендә әйткән
догасы..... 59

47нче хөтбә

Хәзрәте Гали (р. г.)нең Куфә турында әйткән сүзләре..... 59



48нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.)нең Куфәдән Сыффингә барышлый Нөһәйләдә сөйләгән хөтбәсе.....	60
49нчы хөтбә	
Бу хөтбәсендә хәзрәте Гали (р. г.) Аллаһу Тәгалә сыйфатларын аңлата.....	60
50нче хөтбә	
Бу хөтбәсендә хәзрәте Гали (р. г.) фетнә һәм бозыклыкларның сәбәпләре турында сөйли.....	61
51нче хөтбә	
Могавиянең гаскәрләре Евфрат елгасы буйларын кулларына төшереп, мөселманнарны судан мәхрүм иткәч, хәзрәте Гали (р. г.)нең халыкка чыгып әйткән сүзе.....	61
52нче хөтбә	
Бу хөтбәсендә хәзрәте Гали (р. г.) дөнья тормышының ышанычсызлыгы турында сөйли, ахирәткә юнәлгәнлек, Аллаһ жәзасы, рәхмәте һәм нигъмәтләре турында хәтерләү кирәклеген турында искәртә.....	62
53нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.)нең Минәдә чалынган корбаннар турында әйткән сүзләре.....	63
54нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.)нең башта үзенә бәйгать итеп тә, ахырдан Могавиягә каршы сугыштан үзен тыючылар турында әйткән сүзләре.....	63
55нче хөтбә	
Могавия гаскәрләре Сыффин сугышында Евфрат елгасы буйларын кулларына төшергәч, хәзрәте Гали (р. г.) берничә көнгә сугышны туктатып торырга карар биргәч сөйләгән хөтбәсе.....	64
56нчы хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.) бу хөтбәсендә Ислам дине өчен күрсәтелгән батырлыклар һәм китерелгән корбаннар турында сөйли, мондый әһәмиятле эштә йомшаклык күрсәтүчеләрне тәнкыйтьли.....	64
57нче хөтбә	
Хәзрәте Гали (р. г.) бу хөтбәсендә Куфә әһеленең башына киләчәкләр турында сөйли һәм мондый урталыкта ничек исән калырга кирәклеген турында киңәш бирә.....	65



58нче хөтбә

Хәзрәте Гали (р. г.) сәхабәләренә сүзләрен тыңлап, Могавиягә каршы сугышта хакимнәр сайлау кирәклеген хуплагач һәм моны күреп алган харижиләрнең: «Аллаһтан кала берәүнең дә хөкем кылырга хакы юк», — аяте белән коралланып, хәзрәте Гали (р. г.) нең көфергә төшкәнлеген игълан итеп, тәүбәгә килүен таләп итә башлагач, хәзрәте Гали (р. г.)нең биргән җавабы.....65

59нчы хөтбә

Нәтижәдә, хәзрәте Гали (р. г.) харижиләргә каршы сугышачагы турында карар биргәч һәм үзләрен Нәһреван күперенә хәтле куып китергәч, сәхабәләреннән берәү тегеләрнең күпердән чыкканнарын хәбәр итә. Моңа хәзрәте Гали (р. г.): «Күпердән чыкканнарын үз күзләрең белән күрдеңме?» — дип сорый. «Күрдем», — җавабын алгач, шулай боера.....66

60нчы хөтбә

Харижиләр сугышта үтерелгәннән соң, сәхабәләренә: «Әй, әмир әл-мәәмин, барысы да үтерелде!» — дип сөнешүләренә хәзрәте Гали (р. г.)нең әйткән сүзләре.....66

61нче хөтбә

Хәзрәте Гали (р. г.)нең харижиләр турында әйткән сүзе.....67

62нче хөтбә

Ибне Мөлжәмнең үзен үтерергә теләгән белгән хәзрәте Гали (р. г.)нең әйткән сүзләре.....67

63нче хөтбә

Хәзрәте Гали (р. г.) бу хөтбәсендә дөнъя тормышын күңелгә кертмәү һәм кыямәт хисабыннан курку кирәклегенә турында сөйли..67

64нче хөтбә

Хәзрәте Гали (р. г.) бу хөтбәсендә кешеләрне Аллаһтан куркырга, яхшылык кылырга һәм ахирәт юлчылыгына әзерләнергә өнди.....68

65нче хөтбә

Хәзрәте Гали (р. г.) бу хөтбәсендә Аллаһның сыйфатлары турында сөйли.....69

66нчы хөтбә

Хәзрәте Гали (р. г.)нең Могавиягә каршы сугышкан иң каты көннәренә берсендә кулланырга тиешле сугыш ысуллары турында әйткән сүзләре.....70